

ANTROPOLOGIJA POSTSOCIJALIZMA

Zbornik radova

**Uredio
Dr Vladimir Ribić**

**Beograd
2007**

Reč urednika

Ovaj zbornik je proizašao iz naučnog skupa *Tranzicija i postocijizam: antropološka istraživanja*, koji je održan 24. novembra 2007. godine, u organizaciji Odeljenja za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Sastoji se od dvanaest radova jedanaest autora iz bivše Jugoslavije, to jest, iz Srbije, Hrvatske, Slovenije i Makedonije. Učesnici su temu skupa shvatili vrlo široko, o čemu svedoči sadržaj zbornika. To je omogućilo ne samo da se prouči širok spektar društvenih fenomena, već i da se sagleda kako se, u društvenim uslovima postsocijalističke tranzicije, razvila antropologija u postjugoslovenskim državama. Čitaoci će moći da se uvere kako antropolozi pristupaju istraživanju dinamičnih fenomena, kakvi su karakteristični za periode radikalne društvene promene, i kako se, pri tome, koriste iskustvom antropologije, ali i drugih društvenih i humanističkih nauka.

Vladimir Ribić

Senka Kovač

Odeljenje za etnologiju i antropologiju
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Recepcija novog državnog praznika u tranziciji: primer Sretenja¹

Apstrakt: U ovom radu, saopšteni su rezultati istraživanja recepcije jednog praznika u tranziciji – Sretenja, dana državnosti Republike Srbije. Tokom istraživanja ovog praznika analizirani su odgovarajući komunikacijski kanali, forma i sadržaj poruka u javnoj komunikaciji. Od 2004. do 2007. godine, istraživanje je bilo usmereno ka primaocima ovih poruka, ka komunikacijskom kolektivu, odnosno javnosti. Sagledala sam kakva je recepcija jednog praznika u tranziciji i da li su poruke primarnih pošiljalaca doista postigle željeni cilj.

Ključne reči: praznik, Sretenje, recepcija, tranzicija

¹ Ovaj rad je nastao kao rezultat rada na naučno-istraživačkom projektu "Antropologija u dvadesetom veku: teorijski i metodološki dometi", koji finansira Ministarstvo nauke i zaštitne životne sredine Republike Srbije (Broj projekta 147037).

Srbija je na početku trećeg milenijuma u periodu tranzicije² dobila novi državni praznik – Sretenje, dan državnosti Republike Srbije. Stari državni praznik velike države, 29. novembar, polako se gasio i građani Srbije bili su nekoliko godina zbunjeni³ zato što to "zvanično" više nije bio državni praznik, a vlast ga je sporo ukidala odgovarajućim zakonskim aktima. Građani Srbije uživali su, uglavnom, u neradnom danu, poneko sećajući se "starih dobrih vremena". Jedan novinar je na lokalnoj radio stanici rekao, da je taj neradni dan i te godine kada još zvanično nije bio ukinut praznik, "dobro došao u vreme svinjokolja". Predlog za novi državni praznik Republike Srbije potekao je od jedne "elitne grupe" koju je imenovala Vlada Republike Srbije. Predlog ove Komisije bio je značajan za pisanje "Zakona o državnim i drugim praznicima u Republici Srbiji",

² Ivan Kovačević je, određujući tranziciju, napisao: "tranzicija je, bez nepotrebnog pametovanja, proces prelaska iz sistema koji je sebe nazivao "socijalistički" u sistem koji sebe ne naziva "kapitalistički" i koji je prethodio "socijalističkom". U većini zemalja koje su prošle kroz tranziciju "vreme socijalizma" je trajalo manje od pola veka i vreme "posle socijalizma" se približava polovini "vremena socijalizma". "Produžavanje" trajanja tranzicije, osim što produžava život "tranzitologiji" i tranzitolozima", održava prisutnim sam pojam "socijalizma" što jeste strategija jedne političke orijentacije, koja se reflektuje i u tranzitologiji. U tim zemljama se uglavnom i zna kada je započela tranzicija jer je moguće istorijski odrediti onaj kratak period od pada Berlinskog zida do održavanja prvih slobodnih izbora i demontiranja socijalističke vlasti. U manjem broju zemalja, u koje spada i Srbija, vremensko lociranje početka demontaže socijalizma nije lako odrediti zato što su pojedini elementi tog poretk imali različit vek trajanja pa je, na primer, jednopartijski sistem ukinut Ustavom iz 1990. godine, a društvena svojina Ustavom iz 2006. godine" (Ivan Kovačević, Antropologija tranzicije, Beograd, 2007, 8).

³ Još jedan državni praznik polako se gasio – 27. april, dan koji je obeležavao donošenje "žabljačkog ustava" .

koji je donela Narodna skupština 10. jula 2001. godine⁴. Sretenje, dan državnosti Republike Srbije, praznuje se 15. februara "u spomen na dan kada je na zboru u Orašcu 1804. godine dignut Prvi srpski ustanak i dan kada je u Kragujevcu 1835. godine izdan i zakletvom potvrđen prvi ustav Knjaževstva Srbije". Prvi put je 2002. godine Sretenje proslavljeno kao državni praznik Republike Srbije.

Predmet mog istraživanja od 2002. godine bile su poruke predlagača ovog novog državnog praznika⁵. Istražila sam kako

⁴ Ukaz o proglašenju Zakona objavljen je u Službenom glasniku, br. 43, od 17. jula 2001. godine. " U Republici Srbiji praznuju se sledeći verski praznici: 1) prvi dan Božića (7. januar); 2) Vaskršnji praznici počev od Velikog petka zaključno sa drugim danom Vaskrsa. U Republici Srbiji praznuju se radno Sveti Sava (27. januara) kao Dan duhovnosti i Vidovdan (28. juna) –spomen na Kosovsku bitku".

Po ovom Zakonu "zaposleni imaju pravo da ne rade: katolici i pripadnici drugih hrišćanskih verskih zajednica – na prvi dan Božića i u dane uskršnjih praznika, počev od Velikog petka i zaključno sa drugim danom Uskrsa; pripadnici islamske zajednice – na prvi dan Ramazanskog bajrama i prvi dan Kurbanskog bajrama: pripadnici jevrejske zajednice – na prvi dan Jom Kipura".

⁵ Zahvalna sam prof. dr Radošu Ljušiću što je u razgovoru sa mnom 13. 12. 2002. godine , izneo zanimljive činjenice o predlozima za novi državni praznik koje su razmatrali članovi Komisije. Predlog za novi državni praznik u okviru ove grupe potekao je od prof. Ljušića i on je jedan od onih koji su kritikovali proslavljanje ovog praznika. Kako navodi Ljušić, 2003. godine "svevišnjom voljom vladinih ljudi skinut je sa liste govornika na proslavi u Orašcu (Radoš Ljušić, *Angažovana istoriografija*, Beograd, Narodna knjiga; Alfa, 2004, 240). Po mom mišljenju Ljušićeva kritika je bila oštrija u periodu dominacije Demokratske stranke u koaliciji koja je 2000. pobedila na izborima, a slabija u vreme dominacije DSS. Razlog je svakako i taj što je u prvom periodu (2004) obeležen značajan jubilej (200 godina od podizanja Prvog srpskog ustanka) Ta proslava je, po mišljenju profesora Radpša Ljušića, mogla da bude bolje organizovana.

se oblikovala ideja o jednom prazniku, kako se usvojila u formi zakona, poruke koje je država slala preko javnih ličnosti (stručnjaka za pojedinu oblast ili uglednih profesora) biranjem određenih praznika, svojoj zajednici i Evropi ili svetu. Interesovalo me je kako institucije i predlagač zakona "učestvuju" dalje u komunikaciji i prenose informacije o prazniku.

Od 2004. godine, pažnju sam usmerila na "primaocę poruka", ono što u lancu komunikacijskog procesa izdvajam kao komunikacijski kolektiv ili javnost. Pored 2004. godine, koja je bila značajna kao "jubilarna godina", izdvojila sam i ovu 2007. godinu jer je, ukazom Predsednika Srbije Borisa Tadića od decembra 2006. godine, Sretenje postalo i dan Vojske Srbije. Zanimalo me je da li je moj komunikacijski kolektiv (javnost) uočio ovu promenu. Na obeležavanju Dana državnosti i Dana vojske Republike Srbije premijer Vojislav Koštunica bio je u Orašcu, a predsednik Republike Srbije Boris Tadić na vojnoj svečanosti u Beogradu.

Recepcija Sretenja – dana državnosti Republike Srbije

Istraživanje je izvršeno na ukupnom uzorku od 150 studenta etnologije i antropologije i medicine, uzrasta od 19 do 37 godina iz Beograda, Sremske Mitrovice, Smedereva, Aleksinca, Kruševca, Užica i 50 ispitanika različitog pola i zanimanja iz Beograda, Vrnjačke Banje, Kruševca i Čićevca. Ova grupa ispitanika imala je od 28 do 75 godina. Anketa koju sam obavila 2004. godine rađena je u poslednjem kvaratalu, najviše u novembru. Istraživanje je obavljeno u tom periodu zato što je ta godina bila jubilarna, pa su se različite manifestacije organizovale i posle 15. februara (centralna crkvena proslava bila je u maju u Beogradu). Drugi razlog bila je činjenica da je u novembru bio "stari državni praznik".

Instrument istraživanja bila je anketa sa 9 pitanja otvorenog tipa i 3 pitanja sa ponuđenim odgovorima. Ispitanici su imali mogućnost da upišu ime i prezime, ili ukoliko to ne žele da upišu pol.

Istraživanje je pokazalo da 50% ispitanika, bilo da sam anketni list davala lično ili je to radila obučena osoba u mestima izvan Beograda, vraćalo prazan anketni list.

Praznik Sretenje je državni praznik Republike Srbije. Navedite datum proslavljanja bilo je prvo pitanje u mom upitniku. U grupi studenata etnologije i antropologije, koje sam anketirala 2004. godine, samo petoro studenata je znalo datum novog državnog praznika. Isti broj studenata medicine "prepoznalo" je 2004. godine datum novog državnog praznika, a svi anketni listići ostalih ispitanika iz navedenih gradova imali su tačan datum praznika. U grupi anketiranih 2007. godine 16 studenata etnologije i antropologije znalo je tačan datum ovog državnog praznika.

Na pitanje *od kada je Sretenje državni praznik*, samo troje studenata etnologije u grupi anketiranih 2004. godine naveli su godinu kada je zvanično uveden zakonom, a samo dvoje je navelo prvu godinu zvaničnog proslavljanja (2002).

Samo jedan student medicine naveo je tačnu godinu uvođenja ovog praznika.

Godina uvođenja Sretenja nepoznata je grupi anketiranih studenata etnologije i antropologije 2007. godine. Ovo polje u anketi uglavnom je prazno. Ineteresantan je odgovor jednog studenta rođenog 1979, da je Sretenje državni praznik od 1945. godine sa jednim upitnikom pored tog datuma.

Šta se Sretenjem obeležava? – pitala sam svoje ispitanike. U jubilarnoj 2004. godini, više od 80% anketiranih studenata etnologije nije popunilo anketni list na ovom mestu. Bilo je i sledećih

odgovora: "Apsolutno nemam predstavu o ovom prazniku" ili "Zaboravila sam precizne podatke"; Žao mi je, ali stvarno ništa ne znam o prazniku Sretenje, iako mi je poznato da se taj praznik kod nas obeležava, ali ne znam kada ni kako". U grupi onih koji su dali neki odgovor podjednak broj odgovora odnosio se ili na obeležavanje Prvog srpskog ustanka ili Sretenjskog ustava. Nijedan student u svom odgovoru nije naveo oba jubileja. Jedna studentkinja prepoznala ga je samo kao verski praznik ("Sretenje gospodnje"). Aketirani studenti medicine odgovorili su da se praznikom obeležava "Sretenjski ustav", a jedna studentkinja da se tim praznikom obeležava "Prvi srpski ustanak".

Ostala grupa anketiranih u grupi starijih, odgovorila je da se tim praznikom obeležava "začetak srpske državnosti" i "prvi srpski ustanak".

Na ovo pitanje više od 50 % anketiranih studenata etnologije i antropologije 2007. godine nije dalo nikakav odgovor. U grupi onih koji su odgovorili na ovo pitanje povezivali su praznovanje ovog dana sa "Sretenjskim ustavom", "ustavnošću" ili "novim ustavom". Samo jedan student odgovorio je da se Sretenjem obeležava Prvi srpski ustanak, a samo jedan da se njime obeležava "susretanje leta i zime". Nijedan anketirani u ovoj grupi nije povezoao ovaj praznik sa novim sadržajem – od decembra 2006. to je i Dan vojske Republike Srbije.

Anketirani studenti etnologije i antropologije 2004. godine uglavnom nisu odgovarali na pitanje: *da li je dobro izabran praznik Sretenje kao državni praznik*. Sedmoro studenata je potvrdno odgovorilo, a troje je odgovorilo "ne" i jedan odgovor "ne znam". Studenti medicine smatraju da je dobro izabran ovaj praznik. Dvoje je smatralo da nije. Isti broj negativnih odgovora bio je i u grupi anketiranih studenata 2007. godine, uz porast broja onih koji su dali odgovor "da" (15). Veći broj studenata nije odgovorio na ovo pitanje.

Na pitanje *šta smo izborom ovog praznika pokazali svetu*⁶ studenti etnologije i antropologije (2004) odgovarali su "ništa", a jedna studentkinja je napisala "Ne znam kako oni o tome razmišljaju. Mislim da je naša vlast želela da naglasi početak borbe za nezavisnu državu, koja bi trebala da bude moderna budući da kaskamo, još uvek postoje tendencije da to bude moderna država s kraja 19. veka i početka 20. veka, a ne moderna parlamentarna demokratija". Jedna studentkinja je primetila: "mislim da nije bitno šta tim praznikom pokazujemo svetu, ne sme se zaboraviti da je to crkveni praznik i da on kao takav ne sme izgubiti svoj smisao, a naročito se ne sme zloupotrebljavati".

Studenti medicine uglavnom nisu odgovarali na ovo pitanje. Nekoliko studenata odgovorilo je "ništa", uz pitanje "kom svetu?". Jedna studentkinja je napisala: "pokazali smo svetu uspostavljanje pravne države".

Stariji ispitanici su 2004. godine naveli da smo izborom ovog praznika pokazali svetu "da srpski narod ima takvu prošlost koja zaslužuje poštovanje". Neki ispitanici su odgovorili "ništa posebno", "suviše smo mali da bi naši praznici uticali na svet"; a jedna 65-godišnja ispitanica je napisala da "srpski narod ima svoju prošlost koja zaslužuje poštovanje, mada svet to uopšte ne interesuje, jer smo mi za taj svet druga interesna sfera".

⁶ Prethodno istraživanje je pokazalo da su javne ličnosti koje su učestvovalе u oblikovanju novih praznika u Srbiji poslale, putem različitih komunikacijskih kanala, poruke da su "praznici koje predlažu prihvatljivi ujedinjenoj Evropi" (Više podataka u radu Senka Kovač, "Značaj Sretenja – novog državnog praznika u oblikovanju kulturnog identiteta stanovništva savremene Srbije", Problemi kulturnog identiteta stanovništva savremene Srbije, EtnoAntropološki problemi, Zbornik radova (urednik Senka Kovač, Beograd, 2005, 114).

Samo 11 studenata etnologije i antropologije, anketiranih u novembru 2007., odgovorilo je na ovo pitanje. Smatraju da proslavljanjem ovog praznika "držimo do tradicije"; "da znamo svoju istoriju (neki od nas)"; "cenimo samostalnost"; "pokazujemo da je Srbija još u 19. veku imala svoj ustav"; "da smo nebeski narod"; "ideja je verovatno bila da se Srbija svrsta u takozvane moderne evropske građanske države koje su tokom 19. veka stekle svoje moderne ustave". Neki anketirani "ne veruju da smo išta pokazali svetu"; da "je išta i trebalo da bude pokazano"; "verovatno ništa specijalno, smatram da se svet ne interesuje za ovakve stvari pogotovo u Srbiji... ali recimo da je to pokušaj Srbije da pokaže da ima šta da slavi i čime da se ponosi".

Na pitanje *šta smo izborom ovog praznika pokazali unutar Srbije?*⁷, jedna studentkinja etnologije i antropologije je 2004. odgovorila "da želimo nacionalnu demokratsku državu u duhu romantizma", a druga da "nemamo pojma šta radimo, nije nam stalo do njegovog liturgijskog i eshatološkog smisla, već samo služi da istakne "naš nacionalni identitet". Jedna studentkinja navodi da "(...) nijedan praznik ne doživljavam kao narodni, nego više individualno i zbog toga i ne razmišljam šta on može značiti drugima, već samo meni lično".

I studenti medicine nisu odgovarali na ovo pitanje. Dvojica studenata napisala su "ništa", a dve studentkinje da se "poštuje tradicija"; "da se sećamo Karađorđa".

Stariji anketirani (2004) naveli su da se "izborom ovog praznika unutar Srbije pokazalo "da se budućnost treba da gradi i

⁷ ista elitna grupa je tim predlogom poručila komunikacijskom kolektivu (javnosti) unutar Srbije da su praznici koje predlažu, prihvatljiviji većem delu stanovništva, jer su to praznici koji ne provociraju ideološke podele (isto, 114).

na svetlim nacionalnim tradicijama"; to je "uspostavljanje kontinuiteta sa prvom modernom srpskom državom"; "da imamo svoju prošlost na kojoj treba graditi budućnost". Neki su povezivali praznovanje ovog praznika i sa verskim praznikom. Jedan 37 godišnji nastavnik iz Čičevca napisao je: "pitajte političare o tome. To je dokaz da politika određuje, bez pitanja naroda, šta će da se praznuje u Srbiji". U istoj grupi ispitanika bilo je i onih koji su davali odgovor "ne znam" ili "ništa".

Samo devetoro studenata etnologije i antropologije anketiranih 2007. godine odgovorilo je na ovo pitanje. Po nekima je to "vraćanje prošlosti i tradiciji". Izborom ovog praznika pokazali smo unutar Srbije da "cenimo duhovne vrednosti"; "da poštujuemo svoju istoriju" "da smo i tada pratili evropske tokove"; "obeležili smo verovatno jedan od bitnijih događaja u našoj istoriji"; "da nemamo jasan identitet po pitanju zvaničnih praznika, te tragamo za istim".

U listi ponuđenih odgovora iz kojih izvora su dobijali informacije o prazniku samo 13 anketiranih studenata etnologije i antropologije (2004) informisalo se o ovom prazniku sa televizije ili novina ili iz oba izvora. Veći broj nije odgovorio na ovo pitanje. Jedna studentkinja je navela: "uglavnom su svi mediji pričali o Sretenju, ali izgleda ne dovoljno interesantno, ni značajno tako da nisam ništa upamtila".

Studenti medicine su se o ovom prazniku informisali preko tv stanica ili iz novina, a jedna studentkinja navela je kao druge izvore "informaciju o neradnom danu na fakultetu".

I grupa ostalih ispitanika iz navedenih gradova dobijala je informacije o prazniku iz štampe ("Politike"), sa televizije ("nacionalne televizije") ili iz drugih izvora (nisu naveli kojih).

U grupi anketiranih studenata etnologije i antropologije (2007), 15 studenata se o ovom prazniku informisalo sa televi-

zije⁸, ili iz novina. Dvoje studenata informisalo se pored televizije i novina i "iz porodice", odnosno "sa časova istorije".

I pored ovih izvora informacija anketiranim studentima etnologije i antropologije u jubilarnoj 2004. godini nije bilo poznato *u kom mestu je bila centralna crkvena proslava* (samo jedna studentkinja je odgovorila tačno na ovo pitanje), *a u kom mestu državna proslava Sretenja*.

I studentima medicine nije bilo poznato u kom mestu su bile centralna crkvena i centralna državna proslava Sretenja.

U grupi ostalih anketiranih samo mali broj nije naveo mesta crkvene i državne proslave Sretenja 2004. godine.

Nijedan anketirani student (2007) godine nije odgovorio na ovo pitanje.

Stavovi o ličnom učešću i mogućnosti da naprave program za obeležavanje ovog praznika

U jubilarnoj 2004. godini bilo je polemičkih tonova o koncepciji centralne proslave⁹. Studenti etnologije i antropologije nisu davali potpuniji odgovor na ovo pitanje. "Nemam potpunu predstavu o ovom prazniku i žao mi je zbog toga" – navodi jedna studentkinja; "verovatno svečano".

Studenti medicine su navodili "ne" kao odgovor na ovo pitanje.

Ostali anketirani naveli su da bi pravili program "uz veće učešće mladih"; "bez prevelike pompe", a bilo je odgovora "ne znam" i "nisam razmišljao o tome".

⁸ Ove 2007. godine, državna televizija je uz direktan prenos iz Orašca imala, po mom mišljenju, izuzetno kvalitetan komentar prisutnog konsultanta istoričarke dr Suzane Rajić, docenta na Odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

⁹ Senka Kovač, navedeno delo, 118-120.

I anketirani studenti etnologije i antropologije 2007. nemaju odgovor na ovo pitanje "nikada nisam bila u prilici i ne znam šta bih učinila tim povodom" "verovatno neku vrstu proslave, svečanog sastanka.... prvo bih se informisala bolje, pa bih onda radila na planu proslave".

Šta za vas lično znači ovaj praznik?

U grupi anketiranih studenata etnologije i antropologije (2004) veći broj studenata nije odgovorio na ovo pitanje. Oni koji su odgovarali navodili su da ne znaju mnogo o tom prazniku. Jedna studentkinja u ovom prazniku vidi "deo tradicije koju teba poštovati, ali ne i živeti za nju". Za jedan broj ispitanika Sretenje "ima bitnu ulogu kao crkveni praznik"; "više mi znači kao crkveni praznik, nego kao državni" "osim religijskog karaktera da me podseti na prvi ustanak tolikih razmera na Balkanu i na čuveni "Sretenjski ustav". Pored ovih odgovora anketirani su navodili: "Ne znači mi ništa jer ga ne obeležavam"; "neradni dan".

Najčešći odgovor studenata medicine bio je "ništa", uz jedno podsećanje da je to "intimna stvar" anketirane; "to je dan kada spavam do 11, jer nema fakulteta"

U grupi ostalih anketiranih (2004 godine) najčešće im ovaj praznik više znači kao verski, a manje kao državni. To je "jedan od simbola države"; "vraća nadu u budućnost, da će srpski narod pronaći sebe, naročito mladi"; u vreme nedoumica oko nacionalne himne i nacionalnih znamenja, znači hrabrost i nadu"; "ništa posebno, jer svaka nova vlast menja praznike prema svom nahodanju".

Anketirani studenti etnologije i antropologije (2007) najčešće nisu odgovorili na ovo pitanje. Oni koji su odgovorili najčešće su napisali: "ništa"; "ništa posebno"; "jedan od državnih praznika"; "duhovnost"; "jedan od neradnih dana".

Šta (ne) radite na Sretenje?

Anketirani su kod ovog poslednjeg pitanja u upitniku imali četiri ponuđena odgovora sa mogućnošću da zaokruže jedan ili više odgovora (Na Sretenje: pripremam bolji ručak, odlazim u posetu prijateljima, samo se odmaram, ne obeležavam ovaj praznik).

Studenti etnologije i antropologije (2004) uglavnom nisu odgovarali na ovo pitanje, 11 je odgovorilo da "ne obeležava ovaj praznik", a četvero "da se samo odmaraju", jedna studentkinja je odgovorila da na Sretenje "priprema bolji ručak".

I studenti medicine najčešće ne obeležavaju taj dan, koriste ga kao dan odmora ili dan kada odlaze u posetu prijateljima.

Ostali ispitanici iz nekoliko gradova u Srbiji te 2004. godine najčešće nisu obeležavali taj praznik, neki su ga koristili kao dan odmora, ili kao dan kada odlaze u posetu prijateljima.

Studenti etnologije i antropologije 2007. godine nisu uglavnom odgovarali na ovo pitanje. Od onih koji su odgovorili 12 studenata ne obeležava ovaj praznik, četvoro se odmara, a samo po jedan student odlazi u posetu prijatelju ili priprema bolji ručak.

Umesto zaključka

Predlagači novog državnog praznika – Sretenja – imali su u vidu dva važna istorijska događaja iz prošlosti Srbije. Kao takav, novi državni praznik je konstruisan. Obeležava se u isti dan kao i verski praznik, a ima i svoje "narodno tumačenje". U grupama koje sam anketirala, Sretenje se u ovih nekoliko godina sporo prepoznaje kao državni praznik. Mojim ispitanicima nije sasvim jasno šta je u osnovi ovog državnog praznika. Recepcija

ovog praznika u ispitivanoj grupi može se objasniti značenjem reči praznik¹⁰.

Moji ispitanici vide novi državni praznik Sretenje kao besadržajan. Kao takav, razlikuje se od nekih državnih praznika u prethodnom periodu. Predrag Šarčević je istakao da je Prvi maj "ponikao i razvijao se u okrilju socijalistički orijentisanog radničkog pokreta, on u sebi nosi i brojne činjenice narodne kulture, kao i niz elemenata baštinenih iz ranijih projekata tzv. revolucionarnih praznika koji se javljaju od francuske revolucije na ovamo". Uočavajući sve promene koje je ovaj praznik pretrpeo u analiziranom periodu, "od borbenog dana radničke klase (prema originalnoj formulaciji), transformisao se (...) u praznik u bukvalnom smislu (dan kada se ne radi)".¹¹ Benifand navodi da su nekim praznicima (na primer Prvom maju) u periodu socijalizma u Sovjetskom Savezu "snagu udahnule "narodne mase", crvena zastava i Crvena armija".¹²

Početno istraživanje recepcije novog državnog praznika Sretenja na istraženom uzorku pokazuje da ipak, poruke primarnih pošiljalaca u proteklom periodu nisu postigle željeni cilj.

¹⁰ Ilustrativan je navod Aleksandra Viktoroviča Benifanda da reč "prazdnik" u ruskom jeziku dolazi od staroslovenskog "prazdy" i znači besposličenje, nerad, dokoličenje, odmor. On navodi da se u savremenom jeziku značenje pojma praznik izdvaja od reči "prazdnый" koji mnogi autori tumače kao "besciljan" "besadržajan (A. V. Бенифанд, Праздник, сущность, история, современность, Красноярск, 1986, 10)

¹¹ Predrag Šarčević, "Prvomajske proslave u Beogradu (1893-1988) – Praznik i politika, Tokovi, časopis Instituta za istoriju radničkog pokreta Srbije, 1/ 90, Beograd, 1990, 71-71.

¹² A. V. Benifand, navedeno delo, 115-116. On navodi da bi "društveno planiranje praznične kulture" doprinelo razvitku praznika u društvu i stvorilo povoljne uslove za njihovu realizaciju.

Senka Kovač

**THE RECEPTION OF HOLIDAY IN TRANSITION:
"SRETENJE" EXAMPLE**

In the paper, the result of field inquiry concerning the reception of "Sretenje"-Serbias national day holiday, in times of transition, are presented. Through a five year research of this public holiday, communication channels, form and contents of the community messages were being analyzed.

From 2004-2005 the research was focused upon the recipients of these messages, towards a communication collective, i.e. the public. The study was performed in Belgrade, Krusevac and Vrnjacka Banja. I examined the reception of a holiday in transitional times, as well as the fulfillment of the prime objective of the messages.

Sadržaj

Reč urednika	5
Vladimir Ribić	
O Ekonomskoj tranziciji iz makroistorijske perspektive	6
Ines Prica	
Problem interpretacije tranzicije iz "nerealnog socijalizma"	24
Bojan Žikić	
Ljudi (koji nisu sasvim) kao mi. Kulturna konceptualizacija pojma <i>privatnik</i> u Srbiji	52
Ildiko Erdei	
Dimenzije ekonomije: prilog promišljanju privatizacije kao socio-kulturne transformacije	76
Vlado Kotnik	
Bizarre Academism and Science in Slovenia: Elements for Anthropological Study of Postsocialism and Transition	128

Ljupčo S. Risteski	
Ethnography of "Socially Marginalized Groups". Mapping and Community Based Research Study on Most At-Risk Adolescents to HIV/AIDS/STIs in Macedonia. Methodological Issues	172
Tomislav Pletenac	
Od Morlaka do postsocijalizma. Tranzicija kao element mimikrijskog diskursa	200
Vladimir Ribić	
Antropologija raspada Jugoslavije: O etničkom nacionalizmu	216
Senka Kovač	
Recepcija novog državnog praznika u tranziciji: Primer Sretenja	244
Lidija Radulović	
Tranziciona budućnost: politička upotreba proročanstava u Srbiji devedesetih	258
Jana Bačević	
Ljubav u doba tranzicije	280

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.422:39(497.11)"20"(082)

ANTROPOLOGIJA postsocijalizma : zbornik radova / uredio Vladimir Ribić. – Beograd : Srpski genealoški centar : Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta, 2007 (Beograd : Srpski genealoški centar). – 306 str. : tabele ; 17 cm. – (Etnološka biblioteka / [Srpski genealoški centar] ; knj. 34)
Tiraž 500. – Tekstovi na srp., engl. i hrv. jeziku. – Reč urednika: str. [5]. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Bibliografija uz pojedine radove.

ISBN 978-86-83679-47-8 (SGC)

a) Друштвени процеси – Антрополошки аспект – Србија – 21в – Зборници б) Србија – Транзиција – Зборници

COBISS.SR-ID 145588236

Izdavač: "Srpski genealoški centar", Radnička 50, Beograd i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Za izdavače: Filip Niškanović i Ivan Kovačević. Urednik: Miroslav Niškanović. Kompjuterska obrada i štampa: SGC, Beograd. Beograd 2007.